

Konfession og mission

AV REGIN PRENTER

Ordet konfession betyder egentlig bekendelse. I denne betydning bruger vi f. eks. ordet i navnet på det lutherske hovedbekendelsesskrift, Den augsburgske Konfession. I århundrederne efter reformationen gik ordet efterhånden over til at betyde et trossamfund, der samlede sig om en bestemt bekendelse eller konfession, f. eks. den augsburgske. Denne betydningsovergang er let at forstå. Men det bør ikke friste os til at regne den for noget rent selvfølgeligt. Tværtimod afspejler denne glidning i betydningen af ordet konfession en forskydning i forståelsen af ordet kirke, som er af største betydning, når vi beskæftiger os med mission som en kirkelig tjeneste. Hvis ikke denne glidning i betydningen af ordet konfession havde fundet sted, da ville det spørgsmål, vi i dag skal behandle, forholdet mellem konfession og mission, slet ikke være dukket op.

Når vi derfor skal prøve at trænge ind i de spørgsmål, der knytter sig til sammenstillingen af ordene konfession og mission, anser jeg det for nødvendigt, at vi tager vort udgangspunkt i grundbetydningen af ordet «konfession», altså konfession i betydningen: kirkens bekendelse.

Hvad er en bekendelse?

Kirkens bekendelse er det hyldestråb, hvori Guds folk, samlet til gudstjeneste, lader sin troskab mod Gud, sådan som han er nær hos det i den korsfæstede og opstandne Jesus Kristus, komme til orde. Da Gud samler sit folk ved sin Ånd, som virker ved det ord, der kalder og samler hans folk, og da han er nær hos sit folk i den korsfæstede og opstandne Jesus Kristus, der er midtpunktet i det ord, Ånden taler, er bekendelsen, hyldestråbet til Gud fra hans folk, altid en bekendelse til den treenige Gud, Fader, Søn og Helligånd, en bekendelse til den treenige Gud, der har Jesu Kristi fødsel,

liv, død og opstandelse på denne jord som sit midtpunkt. «Når du med din mund bekender Jesus som Herre og i dit hjerte tror, at Gud oprejste ham fra de døde, skal du blive frelst.» (Rom. 10, 9). Når Guds folk *bekender* Jesus som Herren, *anerkender* det ham dermed som herskeren i Guds rige. Han er *Herren* – d.v.s. den eneste retmæssige herre over os – fordi Gud har sendt ham, er nærværende i ham og handler ved ham. «Da han var i guddomsskikkelse, holdt han det ej for et røvet bytte at være Gud lig, men han gav afkald (ordret: han udtømte sig selv, d.v.s. gav sig selv bort) og tog tjenerskikkelse på og blev mennesker lig. Og da han i fremtræden fandtes som et menneske, ydmygede han sig selv (ordret: gjorde han sig selv lille, til det rene ingenting) og blev lydige til døden, ja, døden på et kors. Derfor har også Gud højt ophøjet ham og skænket ham navnet over alle navne, for at i Jesu navn hvert knæ skal bøje sig i himmel og på jord og under jorden, og hver tunge bekende til Gud Faders ære: Jesus Kristus er Herre!» (Fil. 2, 5–11)

Fordi Gud selv har ophøjet den korsfæstede Jesus og givet ham navnet over alle navne, Guds eget herrenavn, er Gud selv den eneste, som kan bekræfte bekendelsens sandhed. Og det gør han ved sin Ånd. «Ingen kan sige: «Jesus er Herre!» uden ved Helligånden.» (1. Kor. 12, 3).

De tre nytestamentlige steder om kirkens bekendelse, som jeg her har fremdraget, viser os klart, at kirkens bekendelse som Guds folks hyldestråb til sin levende hersker under dets gudstjeneste ikke er eller kan være et skriftligt dokument, en bog, men altid er et levende ord, en mundtlig henvendelse til Gud selv og som sådan altid nutidig. «Når du med din mund bekender Jesus som Herre og i dit hjerte tror, at Gud oprejste ham fra de døde, skal du blive frelst,» sagde Paulus. Dette hjertets mundtlige udtryk for troen er imidlertid aldrig blot det enkelte menneskes, selv om det enkelte menneske ved dåben siger ja til bekendelsen i sit eget navn alene. Bekendelsen er altid den samlede menigheds, Guds folks, mundtlige ord. Det træder tydeligt frem i det græske og det latinske sprogs ord for bekendelse, der også betyder lovsang. Lovsangen er Guds folks korsang. Og kirkens bekendelse er efter sit væsen lovsang.

Den ene bekendelses mange udtryksformer

Kirkens bekendelse er ikke et enkelt led i dens gudstjeneste, selvom der findes et enkelt led, dåbsbekendelsen, der på en særlig tydelig

måde sammenfatter dens indhold. Nej, kirkens bekendelse er til stede overalt i gudstjenesten, hvor menigheden tager til orde. Derfor optræder den ene bekendelse i gudstjenesten i mange skikkelser. Ved døbefonten lyder bekendelsen i dåbspagtens form som et spørgsmål, hvortil den, der døbes, svarer sit ja. Efter evangeliets oplæsning samles menigheden i en fælles bekendelse af den tro, alle i menigheden er døbt til, enten i selve dåbspagtens form eller med den nikæno-konstantinopolitanske bekendelses ord. Denne bekendelse er i Østens orthodoxe kirker stadig dåbsbekendelse. Ved nadveren lyder bekendelsen i den taksigelse, der i de fleste kirker er en fast bestanddel af nadverliturgien. I den danske folkekirke er dette taksigelsesmoment, der i oldkirken gav nadveren navn – den kaldtes hyppigst «taksigelsen» slet og ret – desværre ikke særlig stærkt betonet. Men selve nadverordene med ihukommelsen af Jesu død og opstandelse og indstiftelsen af menighedens måltid er bekendelse. Det er også alle de lovsange og bønner, der lyder ved gudstjenesten. De udtrykker alle menighedens hyldest til den treenige Gud, dens anerkendelse af hans herredømme.

Ja, vi må gå et skridt videre endnu. Også prædikenen er en del af menighedens bekendelse. Det er vist ikke almindeligt at opfatte prædikenen som en bekendelse. Men hvis den er, hvad den skal være, en forkyndelse af ordet fra Gud og ikke et stykke propaganda for præstens eller hans partis theologiske og kirkepolitiske synspunkter – hvad prædikenen desværre kan udarte til at blive – da føjer også den sig sammen med bønner og lovsange som en del af Guds folks hyldest til sin Herre. Prædikenen er ikke blot en belæring eller formaning, selv om den godt må indeholde stykker af belæring og formaning. Prædikenen er forkyndelse af det glade budskab fra Gud. Og det budskab kan kun forkyndes i og med Guds folks lovsang for og bekendelse af dets indhold. Gud taler sit ord gennem præsten. Det er rigtigt. Men præsten får ikke lov at lægge mund til Guds tale uden at han føjer sit og menighedens lovprisende ja til. Derfor er prædikenen, altså netop som en del af menighedens bekendelse, et frit vidnesbyrd, ikke en fremsigelse af een gang for alle fastlagte, rigtige opfattelser.

Kirkens bekendelse som menneskers svar på Guds ord

Gud har udvalgt sit folk. Folket har ikke udvalgt ham. Gud har givet Jesus Kristus navnet over alle navne. Guds folk har ikke givet ham det. Kirkens bekendelse er ikke skabt af kirken, men

givet den af Gud. Derfor er bekendelsen, som det træder tydeligst frem ved døbefonten, kirkens ja tak til Guds nådesord.

Som Guds folks svar er bekendelsen ikke menneskers gerning. Ved at sige ja til Guds ord føjer vi ikke noget til det. Vi bidrager derved heller ikke til vor frelse. Vi tager imod den derved.

I betegnelsen «svar» på Guds ord, brugt om kirkens bekendelse, ligger to ting gemt: Gud er selv bekendelsens ophavsmand og dens kraft. Det er det første. Og bekendelsen af troen er menneskets hele overgivelse til Gud. Bekendelsen lægger beslag på hele mennesket.

Hvad er et bekendelsesskrift?

Et bekendelsesskrift, en «konfession», er et dokument, der søger at fastslå eller fastholde den rette tydning af menighedens gudstjenestelige bekendelse over for opdukkende mistydninger af den.

Bekendelsesskrifter kan blive nødvendige i tider, da striden om bekendelsen er så hård og går så dybt, at den forårsager midlertidige eller varige splittelser i kirken, sådan som tilfældet var på reformationstiden, da de lutherske, reformerte og anglikanske bekendelsesskrifter så dagens lys.

Hvis menigheden er blevet usikker angående meningen med sin bekendelse, må den søge den tabte klarhed genvundet. Det er det, bekendelsesskrifterne har til opgave.

Hvis mistydninger af bekendelsen aldrig dukkede op, da ville man ingen bekendelsesskrifter behøve. Men kirkens historie har belært os om, at sådanne paradisiske tilstande ikke hører denne syndige jord til.

Hvilken autoritet har bekendelsesskrifter?

Bekendelsesskrifter er undertiden blevet betragtet som en kirkelig lov, der bestemmer, hvad præster skal forkynde. Det er imidlertid en misforståelse. Den augsburgske Konfession siger ikke, hvad der skal forkyndes i kirken, men hvad der faktisk forkyndes i den sande kirke, og hvad den altid har forkyndt. Bekendelsesskriftet udsiger ikke alt, hvad kirken forkynder. På visse punkter kan det være yderst kortfattet, fordi der ingen strid stod om opfattelsen her. På andre punkter må det være mere indgående, fordi det var her misforståelserne hobede sig op. På reformationstiden var spørgsmålene om menneskets retfærdiggørelse, d.v.s. hvordan mennesket

kan frikendes for Guds domstol, om det skete på grund af dets tro på Kristus eller på grund af dets egen indsats, et brændende spørgsmål. Det var også spørgsmålet om, hvad vi modtager i den hellige nadver. Derfor måtte den gamle bekendelses sandhed – at Jesus Kristus er Herren – tydes så klart, at disse punkter ikke længer var til at misforstå. Mennesket frelses ved troen på Kristus. Ellers er han ikke Herren. Mennesket får ham selv i den hellige nadver. Ellers er han ikke Herren. Så kort som her, kunne den lutherske bekendelse ikke udtrykke sig. Men så kort kan meningen af det, den siger, udmærket godt sammenfattes.

Bekendelsesskriftet har i kirken ingen anden autoritet end den, det får, ved at henvise til menighedens bekendelse og gennem den til Guds ord. Det har ingen selvstændig autoritet. Det udtrykte de orthodoxe lutheranere i formelen, at bekendelsesskrifterne har autoritet, når og for så vidt som de stemmer med den hellige skrift.

Men efterhånden som de adskilte kirkesamfund fjernede sig mere og mere fra hinanden, ikke blot alle protestantiske kirker på den ene side fra Romerkirken, men også de protestantiske kirker indbyrdes, især Lutheranere og de reformerte, opstod en tilbøjelighed til at tilskrive bekendelsesskrifterne en selvstændig autoritet, hvilket også gav sig udtryk deri, at man betegnede dem som kirkens bekendelse. Når bekendelsesskrifterne får tillagt en sådan selvstændig autoritet ved siden af – hvad i praksis ofte betyder over – den gudstjenestlige bekendelse og den hellige skrifs autoritet, opstår fænomenet «konfessionalisme». Bekendelsesskrifterne bruges da til at uddybe og skærpe modsætningerne mellem de skilte kirkesamfund. Men i samme omfang det sker, tjener de ikke mere til tolkning af den ene bekendelse, der er fælles for alle kristne menigheder. Når et bekendelsesskrift anvendes rigtigt, d.v.s. til klaring af den gudstjenestlige bekendelses rette tolkning, er det aldrig en kirkespaltende, men en kirkeforenende kraft.

Konfessionskirkers uforenelighed med den lutherske bekendelse

I Den augsburgske Bekendelses 21. artikel hedder det som afslutning på de artikler, der behandler lærespørgsmål: «Dette er på det nærmeste summen af den lære, som føres hos os; og i den kan intet påvises, som adskiller sig fra skrifterne eller fra den katolske kirke, ikke engang fra den romerske kirke, sådan som den er os bekendt gennem sine forfattere (kirkefædre)».

Som ægte udlægning af det ene gudsfolks eneste bekendelse vil det lutherske bekendelsesskrift være en i ordets oprindelige betydning katolsk bekendelse, den rette udlægning af den gudstjenstelige bekendelse, som alle kristne er fælles om, men som bringes i fare ved nyopdukkede mistolkninger. Men da må oprettelsen af afsondrede, lutherske «benedelseskirker» betegne en misbrug af den lutherske bekendelse. Den augsburgske Konfession er både efter sit indhold og ved den opgave, der tildeltes den ved dens tilblivelse, en universal, økumenisk bekendelse.

Det er af afgørende betydning at understrege dette i den situation, hvori kirkens mission befinder sig i dag, dels som følge af de konfessionelt afgrænsede missionsforetagenders indbyrdes splidagtighed og konkurrencenid (desværre ikke noget helt nyt fænomen), dels ved den åbne samtale mellem religionerne, der nu engang, enten vi bryder os om det eller ej, er den kontekst, hvori evangeliets forkyndelse i dag alene kan finde sted.

Som missioner, sendelser, udgående *fra* afgrænsede, lutherske konfessionskirker, *til* den moderne verden, er de lutherske, ligesom de andre konfessionelt bestemte, missionsforetagenders hovedproblem spændingen mellem vort konfessionskirkelige arvegods på den ene side og på den anden side de krav, vor bekendelse pålægger os om ubetinget universalitet og økumenicitet, d.v.s. om fastholden ved evangeliets og den fælleskirkelige gudstjenestebe-kendelses catholicitet, der, hvergang evangeliet forkyndes rent, og hvergang bekendelsen aflægges klart, er den skarpeste udfordring til alle former for kristen partikularisme, også den partikularisme, som vor egen isolering i en mere end 400-årig tilværelse som luthersk, national konfessionskirke har bibragt os. Vort problem er ikke lagt på os af den såkaldte «moderne» verden. Vi har tværtimod bragt det med os fra en mere end 400 år lang fortid. Det opstod, da den oprindelige lutherdoms universale udsyn gik under i landskirkelig fyrstepolitik, så Den augsburgske Konfession ophørte med at være den «katolske» bekendelsestolkning par excellence og i stedet blev retsgrundlag for lutherske separatkirkers selvstændige tilværelse side om side med andre, ikke-lutherske separatkirker. «Cujus regio ejus religio», den, der hersker over et landområde, bestemmer over dets religion, fastslog Augsburgfreden 1555.

Men det fra fortiden stammende problem forstærkes naturligvis ved erkendelsen af partikulærkirkelige missionsforetagenders håbløse stilling i den moderne verden.

To ufarbare veje ud af et umuligt dilemma: luthersk bekendelse eller luthersk konfession

Der er to måder at løse problemet på, der så at sige melder sig af sig selv. Den ene er den falske økumeni, den anden den forbenede konfessionalisme. De er begge «nemhedsudveje», forsøg på at springe over, hvor gærdet er lavest, slippe ud af vanskelighederne uden det dyberegående opgørs anstrengelser og farer.

Den falske økumeni er forsøgene på at snakke sig fra de konfessionelle modsætninger ved at lade, som om den kamp om ret tolkning af bekendelsen imod forsøgene på dens forfalskning, der lå til grund for de oprindelige bekendelsesskrifters opståen, har mistet sin aktualitet «i dag». Er spørgsmålet om bekendelsens rette tolkning først gjort «irrelevant» (uvedkommende) for os «i dag», står vejen åben for oprettelsen af et «nyt» fællesskab mellem de skilte konfessionskirker på et andet grundlag end den fælles bekendelse, f. eks. en eller anden fælles politisk målsætning eller et fælles handlingsprogram. Disse foreteelser kendes fra den moderne økumeni og behøver ingen nærmere omtale.

Den måde at overvinde konfessionsspaltningen på er utvivlsomt tillokkende for mange i missionens sammenhæng, ikke mindst når det bliver muligt at sammenkoble ligegyldighed for forkyndelsens indhold med en markant politisk stillingtagen i pagt med tidens fremherskende strømninger.

Men vejen er ikke farbar. Kirken mister sin identitet og går under i politiske og kulturelle bevægelser, hvis spørgsmålet om dens bekendelses rette tolkning bliver den ligegyldigt.

Den forbenede konfessionalisme er den modsatte nemhedsudvej ud af det dilemma, uforeneligheden af universel luthersk bekendelse og partikularistisk luthersk konfessionsskirkelighed stiller os overfor. De konsekvente konfessionalister nægter simpelthen at se problemet. For dem er kun lutherske kirker – og i grellere former af konfessionalisme kun bekendelsestro grupper inden for de lutherske kirker – sand kirke. Følgelig skal der ikke finde samarbejde sted med andre konfessioner eller andre kristne i noget missionsforetagende.

Heller ikke denne udvej er farbar. Det forhold til bekendelsesskrifterne og bag dem til Den hellige Skrift, som den konsekvente konfessionalisme medfører, indebærer, at Bibelen og bekendelsesskrifterne ikke længer kan blive en kritisk instans over for det

pågældende kirkesamfunds praksis. Den eneste «rigtige» tolkning af bekendelsesskrift og Bibel ligger på forhånd fast. Bibelen og bekendelsesskrifterne kan ikke mere «overraske» eller sætte tidligere tolkninger under anklage. Bibelen er ikke herre over sine forkyndere; men disse har gjort sig til herrer over den, d.v.s. over dens tolkning. Men derved bliver tolkningen ikke mere udlægning af Bibelens eget budskab, men indlægning i den af de på forhånd fastlagte «rigtige» meninger. Den mod al kritik usårlige sikkerhed på skriftens eneste rette tolkning medfører en sindets lukkethed over for andre, som på forhånd blokerer enhver samtale med andre religioners repræsentanter for ad den vej at stille disse over for evangeliets udfordring.

Den lutherske konfession som vej til enhed

Hvis de lutherske bekendelsesskrifter har til opgave at værne om den rette, d.v.s. den af alle kristne i deres bekendelse allerede udtalte, tolkning af den fælles bekendelse, da er det stadigt fortsatte arbejde med at tolke bekendelsen, subsidiært de lutherske bekendelsesskrifters tolkning af den, en vandren fremad mod større kirkelig enhed, vel at mærke når dette arbejde udføres rigtigt, d.v.s. når Den hellige Skrifts vidnesbyrd og den gudstjenestelige bekendelse overordnes alle andre normer og dermed får mulighed for uden forbehold at optræde som kritisk instans over for alt bestående, til at sætte spørgsmålstegn ved samtlige «traditioner» fra den lutherske partikularkirkes arkiver.

Ægte bekendelsestro, som er den forbenede konfessionalismes modsætning, er altid radikal i sit forhold til traditionerne. Den afslører alle forsøg på at gøre disse «traditioner» til partikulærkirkelige idoler i stedet for evangeliets tjener. Men den ægte bekendelsestro er kontinuitet med den hellige almindelige kirkes sande fortid. Det er selve evangeliets (og bekendelsens) universalitet (katholicitet), der altid er videre, end nogen formuleret læreopfattelse kan udtrykke, men alligevel ikke udflydende, så lovprisningen ikke kan fastholde den, der driver kirken, når den er bekendelsen tro, fremad mod større enhed. Men vandrer man virkelig mod større enhed, da sætter man også grænser, da tager man også afstand, f. eks. fra de to ufarbare veje, den falske økumeni og den forbenede konfessionalisme.

Vejen mod større enhed er ikke en flugt ud i ukvalificeret kol-

lektivism. Konfessionskirkerne skal ikke «flyde ud» i konturløs fælleskirkelighed, der er alt andet end kirkelig (snarere politisk!). Men de skal mødes i et troens fællesskab, som er dristig tillid til evangeliets eget forspring for os. Her er der intet, der flyder ud, ingen tåger, der skal udbredes for at undgå, at for stor klarhed fremtvinger grænsedragninger og afstandtagen fra andre.

Bekendelsestroskab og samtale

Evangeliet forkyndes og bekendelsen aflægges i dag i en verden, hvor de forskellige religioners repræsentanter er begyndt at samtale med hverandre. Det kaldes undertiden «interreligiøs dialog». Men jeg bruger selv med forsæt ikke ordet «dialog» om denne samtale. Når jeg i stedet for det græske ord «dialog» foretrækker det danske samtale, sker det, fordi jeg helst vil undgå slagord, der alt for ofte medfører forvirring i stedet for klarhed. Jeg finder ikke glosen «dialog» klarende, da alt for mange, der bruger den, ikke ved, hvad de lægger i den.

Jeg foretrækker altså ordet samtale, hvorved jeg forstår helt bogstaveligt dette, at den, der vil forkynde evangeliet til mennesker, der står i en anden religiøs og kulturel sammenhæng end han selv, er nødt til at tale med den anden, sådan at han ikke blot selv tager ordet og overlader til den anden at lytte og godtage alt, hvad han siger, men også selv lytter og lader sig udfordre af det, den anden har at sige. Uden en sådan samtale kan evangeliet ikke forkyndes til den frivillige antagelse, der er eet med tro på dets indhold, men bliver i stedet pånødet den anden til ufri antagelse, som det desværre alt for ofte er sket i kristen mission. Forkyndelsen kan kun frit antages i tro, når dens indhold er forstået. Det uforståede kan kun antages under en eller anden form for tvang. Og det er nu engang Åndens væsen, at den virker troen i og med menneskelig frihed. Kun åndløsheden anvender tvang. Omvendt: hvor tvang i den ene eller anden form anvendes for at få evangeliet udbredt, sker udbredelsen i åndløshedens tegn, hvad enten tvangen betjener sig af ydre midler, f. eks. støttende sig til en kolonimagts militære og økonomiske overlegenhed, eller den tager løkkemidler i anvendelse, udsigter til at opnå fordele af en eller anden art gennem overgangen til den kristne tro.

Forstå evangeliets indhold og dermed antage eller forkaste det

i frihed kan kun det menneske, der i evangeliet møder svaret på det, der dybest set er hans trang, sådan som den under hans egne forudsætninger har mulighed for at ytre sig, som oftest i en eller anden form for traditionel religion. Derfor må evangeliets forkyndelse forberedes og ledsages af en fri samtale med den ikke-kristne om hans «religion» (der også under visse omstændigheder kan være forklædt som politik eller filosofi).

Kampen for den rette, universalt sande, tolkning af evangeliet og bekendelsen, altså den ægte bekendelsestro, indebærer, modsat den forbenede konfessionalismes lukkethed, en åben holdning, der er gunstig for forløbet af en interreligiøs samtale. Sagt meget enkelt: den, der er vant til at åbne sig for evangeliets «forspring» og bekendelsens «vidde» (i forhold til sin egen snævre mangel på horisont, klarhed og universalitet), vil på en måde være prædisponeret til også at åbne sig for den kritik af hans egen indskrænkethed, som de andre religioners indhold og livsform retter mod hans kristendomsform.

Den åbenhed, der her er tale om, den, der er som en bivirkning af den ægte bekendelsestro, åbenhed over for Guds evangelium og den hellige menigheds bekendelse, fører ikke til religionsblanderi eller indifferentisme. Den selvkritik, som mødet med andre religioner fører den kristne missionær ind i, er ikke en kritik af hans tillid til evangeliets sandhed. Den kristne missionær skal ikke lade sig lokke til at blive buddhist, fordi buddhismen er bedre! Men han skal lære på en personligt dybtgående og radikal måde, som han før mødet med den fremmede religions repræsentant ikke mestrede, at foretage sondringen mellem evangeliet selv, respektive bekendelsen selv, på den ene side og hans egen kristne religiøsitet og kirkeligheds partikularisme på den anden side. For han bærer sin tro på evangeliet og sin tilslutning til bekendelsen i en partikulær-traditions yderst skrøbelige lerkar. Vi må lære at se, hvor svært det end kan være, at nogle af de udenværker, hvori vi bragte evangeliets skat ud til den ikke-kristne del af verden, kan blive de afgørende hindringer for, at den ikke-kristne kommer til tro på evangeliet selv.

Derfor gælder også det andet, at åbenhed over for de ikke-kristne religioners repræsentanter kan medføre øget åbenhed for evangeliets og bekendelsens universalitet. Åbenhed i den interreligiøse samtale vil ikke svække den ægte bekendelsestro, men styrke den.

Ikke uden risiko og ikke uden fejltagelser fra tid til anden, men dog målbevidst må det være muligt i missionens praksis efter de linier, jeg her har antydnet, at lægge en arbejdslinie fast, der må kunne føre ud af den håbløshed, konfessionsspaltningen har efterladt missionsarbejdet i.

I den mission, jeg i mange år har haft med at gøre, Den nordiske Østasien-mission, tidligere Buddhistmissionen, har vi prøvet at gøre det. I hvilken grad det vil føre frem, er det i den øjeblikkelige krise for denne som for andre missioner, ikke let at sige.

Samtalen med de andre religioner må optages og videreføres i fuld åbenhed. Derved skal vor lutherske arv ikke opgives, endsige fornægtes, men tværtimod aktualiseres i en kamp og et opgør, vi ikke slipper for. Kun gennem en sådan aktualisering bevares arven. Den kan lige så lidt som mannaen stuves ned i krukker uden at fordærves. Den konfessionelle begrænsning, som alle lutherske missionsforetagender er fælles om, er vor givne forudsætning, som vi hverken kan eller skal løbe fra, men lige tværtimod med fuld bevidsthed vedkende os, jeg havde nær sagt: på godt og ondt!

Men i denne begrænsning, som vi lige så lidt kan krybe ud af som af vort gode skind, har vi modtaget et evangelium og en bekendelse, som sprænger alle grænser. I troskab mod evangeliet og bekendelsen i deres universalitet, og ikke mod skandinavisk lutherskoms vidunderlighed, behøver vi ikke at være bange for økumenisk samarbejde med missionsforetagender i andre konfessioner, sådan som vi i Østasien-missionen tilsigter det i de lokale styre, som vi er i færd med at oprette i Hongkong og i Japan. Lige så lidt er der grund til at være bange for den åbne samtale med de andre religioners folk, som Buddhistmissionens stifter, Karl Ludvig Reichelt, praktiserede den. Men denne åbenhed har som sin uundværlige forudsætning, at både vi selv og de, vi samarbejder eller samtaler med, ved, hvad vi bekender. Med den såkaldte «dialog» og «dialogens theologi» kan det måske være en anden sag, nemlig hvis dialogen er ideologisk belastet. Det er for resten for at undgå skjulte ideologiske tendenser i «dialog» og «dialogtheologi», at jeg anvender ordet «åben samtale», som ikke betyder andet og mere, end ordene lyder på.

Men enten det drejer sig om den ene eller den anden form for åbenhed, vil åbningen aldrig kunne ske, uden at der også sættes

grænser for den, just fordi evangeliets universalitet ligger i dets bestemte, klare indhold, der ikke fastholdes, hvis ikke det, der klart modsiger det, og det, der uklart udvisker det, udelukkes. I den voksende, sande enheds interesse må nogle døre også lukkes i. Med det uklare forliges enheden lige så dårligt som med det snævre.

Der er to tendenser, som jeg tror, missionerne må tage afstand fra: den i lære og forkyndelse udflydende, politisk styrede form for økumeni og den lukkede konfessionalisme. De harmonerer begge dårligt med luthersk tolkning af evangeliet og bekendelsen. Siges der nej til de to tendenser i missionsarbejdet, må det nej udspringe af et ja, der både er et ja til evangeliets egen universelle åbenhed og et ja til alle mennesker, der kommer til verden, og som det sande lys oplyser.